

Uudenlaiset osallistamisen käytänteet korkeakoulujen ja kansalaistieteen vuorovaikutuksen edistäjinä

Fakta Julkaistu 30.01.2017 klo 13:43 Kirjoittaja Mikael Seppälä

Kuinka korkeakoulut voisivat edistää ja osallistaa kansalaistiedettä yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen puitteissa? Yliopistolaki määrittelee yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen korkeakoulujen kolmanneksi tehtäväksi tutkimuksen ja koulutuksen rinnalle, mutta se ei ole ollut osa perinteistä tieteentekemistä, jossa tutkimuksen sekä siihen perustuvan koulutuksen konteksti on ollut pääsääntöisesti oma tieteenala ja sen julkaisut.

Kiristyvien talousnäkyvien ja toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta painottavan kulttuurisen ilmapiirin myötä yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen teema on nousussa myös suomalaisissa korkeakouluissa. Aalto-yliopiston panostukset ja niitä seuranneet tuotokset erityisesti yrittäjyyttä edistävien toimintamallien kehittämiseen tuskin ovat jääneet keneltäkään huomaamatta startup-tapahtuma Slushin ja Woltin kaltaisten startupien nousun myötä. Innostavat esimerkit korkeakoulujen vuorovaikutuksesta kansalaisyhteiskunnan kanssa sen sijaan ovat vähäisempiä.

Slush 2016. Kuva Team Finland / Flickr CC BY-NC-ND 2.0.

Yleisön osallistamisen muotoja

Public engagement, suomeksi yleisön osallistamisen käsite, on vakiintunut maailmalla viittaamaan tapoihin, joilla yhteiskunnallista osallisuutta pyritään edistämään korkeakoulujen konteksteissa. Rowe ja Frewer (2005) erittelevät kolmen tyyppisiä osallisuuden tyyppiä: viestintä, konsultointi ja osallistuminen.

Viestintä

Viestintä on yksisuuntaista toimintaa, jossa tietoa välitetään yleisölle kirjojen, artikkelien ja puheiden muodossa. Tiedeviestinnän ei kuitenkaan tarvitse olla yksisuuntaista, vaikka siinä käytettävä media saattaa olla. Viestinnän avulla voidaan korostaa korkeakoulujen sisällä tapahtuvaa tieteentekemistä, mutta sen fokukseen voidaan ottaa yhteiskunnallisen osallistamisen tuotoksia.

Konsultointi

Konsultoinnissa lähtökohdaksi otetaan yleisön pulmat, joihin pyritään tarjoamaan jonkinlaisia vastauksia. Konsultoivaa kansalaistieteellistä tutkimusta tehdään esimerkiksi palvelumuotoilua hyödyntävän tutkimuksen parissa, jossa tutkijoiden rooli on tarjota tutkimus- ja kehitysprosessi, joka raamittaa kansalaisten omaehtoista kehittämistä. Näissä tapauksissa kansalaiset osallistuvat paitsi tiedon keräämiseen, mutta myös ongelman määrittelyyn, ratkaisuprototyyppien tekemiseen sekä kokeiluun.

Osallistumismalli

Osallistumismalli perustuu dialogiin, jossa osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Tästä esimerkki voisi olla osallistava aineistonkeruu, jossa kansalaiset tuottavat tieteellisen tutkimuksen tueksi aineistoja esimerkiksi lintuja bongaamalla, kuten esimerkiksi [Pihabongaus-tapahtumassa](#) tai kansalaisten sekä viranomaisten yhdessä tuottamassa [Järviwikissä](#), jonka avulla voi tehdä ja saada havaintoja järivistä ja meristä.

Osallistumismallin käsite on varsin laaja eikä välttämättä huomioi osallistumisen erityispiirteitä. Esimerkiksi resurssien tarjoaminen tutkimuksen tueksi ei vaadi kansalaiselta jatkuvaa toimintaa, vaikka sen avulla voidaan osallistua tieteen tekemiseen.

Esimerkkejä resurssien tarjoamisesta voisi olla vuonna 1999 käynnistetty [SETI@home](#), jossa kansalainen voi tarjota tietokoneensa laskentatehoa maan ulkopuolisen elämän etsimisen tueksi tarkoitettujen aineistojen analyysiin.

Toinen esimerkki resurssien tarjoamisesta on tutkimuksen joukkorahoittaminen, josta onnistunut esimerkki oli Mesenaatti.me -joukkorahoitusalueella ollut Iin [Pirttitörmä – Löytöjen jäljillä](#), jossa tavoiteltiin rahoitusta Oulun yliopiston arkeologien tekemien kaivauksilla tekemien löytöjen luonnontieteellisten analyysien, kuten radiohiiliajoitusten, tekemiseen.

Oma tapauksensa on kansalaisten osallistaminen tieteellisten löytöjen tekemiseen pelillistämällä. Hyvä esimerkki tästä on [Fold.it -pelipalvelu](#), jossa kansalaiset pelaavat peliä, jonka tavoitteena on tuottaa uusia proteiinilaskoksia (protein folding), joilla voi olla potentiaalia sairauksien ymmärtämisessä ja tehokkaampien lääkkeiden kehittämisessä.

Yliopistolaki määrittelee yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen korkeakoulujen kolmanneksi tehtäväksi. Kuva Tampereen teknilliseltä yliopistolta. Mika Hirsimäki / Flickr CC 2.0 BY-NC.

Deliberaatio

Public Engagement -lähestymistapoja EU:n Horizons 2020 -hankkeen puitteissa tutkinut suomalais-italialais-latvialainen tutkijajoukko (Rask et al. 2016) lisää näihin vielä deliberaation ja aktivismin näkökulmat. Deliberaatiolla viitataan keskustelemaan ja monia näkökulmia huomioivaan tarkoitushakuiseen vuorovaikutukseen, josta perinteinen esimerkki saattaisi olla kansalaisista koostuvien lautakuntien käyttäminen oikeuslaitoksen tukena. Siinä missä osallistaminen tarjoaa keinoja lisätä vuorovaikutusta korkeakoulujen ja kansalaisten välille, deliberaatio voi kytkeä osallistumiseen vaikuttavuuden aspektin.

Tieteellisen tutkimuksen tutkimusaiheet ovat usein tutkijoiden määrittelemiä ja kytkeytyvät tieteenalojen kiinnostaviin teoreettisiin kysymyksiin. Sen sijaan deliberatiivinen vuorovaikutus kansalaisten kanssa saattaisi lisätä korkeakoulujen valmiuksia kehittää kansalaislähtöisiä tutkimuskysymyksiä hieman samalla tavalla kuin tutkijat tekevät tutkimusta yritysten kohtaamista ongelmista. Deliberatiivinen korkeakouluja ja kansalaisia yhdistävän kansalaistieteen alueita voisi löytyä esimerkiksi sosiaalisten ongelmien parissa. Esimerkiksi Helsingin kaupungin nuorisotoimi on tehnyt tutkijoiden kanssa [yhteistyötä nuorten syrjäytymisen omaehtoisen ehkäisemisen alueella](#).

Aktivismi

Aktivismilla puolestaan pyritään vaikuttamaan päättäjien ja/tai suuren yleisön mielipideilmastoon. Eräs kansalaistiedettä ja kansalaisaktivismia yhdistävä esimerkki on Kalifornian yliopiston San Diegon toimipisteessä kehitetty [CitiSense-ilmanlaatumittari](#) ja siihen liittyvä sovellus, joka tarjoaa käyttäjille informaatiota ilmansaasteista. Laitteen tavoitteena on auttaa kansalaisia välttämään saastuneita alueita sekä aktivoimaan poliittisesti paikallisten saasteiden vähentämiseksi.

Tämä artikkeli on yksi [Avoin kansalaistiede](#) -projektin [mikroartikkelikutsuun](#) vastauksena saaduista artikkeleista. Mikroartikkelikutsun tavoitteena oli syventää ymmärrystä kansalaistieteen mahdollisuuksista osana projektia laadittujen toimenpidesuosittelujen tueksi.

Kirjallisuutta

- Rowe, G. & Frewer, L.J. 2005. A Typology of Public Engagement Mechanisms. *Science, Technology, Human Values* 30. s. 251-290.
- Rask, M. T., Mačiukaitė-Žvinienė, S., Tauginienė, L., Dikčius, V., Matschoss, K. J., Aarrevaara, T. & d'Andrea, L. 2016. *Innovative Public Engagement – A Conceptual Model of Public Engagement in Dynamic and Responsible Governance of Research and Innovation*. Helsinki: PE2020, European Union.